

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

**TREBALL FINAL DE GRAU EN
MESTRE/A D'EDUCACIÓ INFANTIL**

**GUIA DIDÀCTICA DEL CASTELL
VELL DE CASTELLÓ DE LA PLANA
PER A L'ALUMNAT D'EDUCACIÓ
INFANTIL**

Sandra Canet Mahiques

Tutora UJI: Sara Prades Plaza

**Didàctica de les Ciències Socials en
l'Educació Infantil**

**4t curs del Grau de Mestre/a en Educació
Infantil (2014-2015)**

INDEX

Agraïments.....	3
Resum.....	4
Paraules clau.....	4
1. Justificació de la temàtica triada.....	5
2. Introducció teòrica: estat de la qüestió.....	6
3. Metodologia.....	7
4. Resultats.....	9
5. Conclusions.....	12
6. Bibliografia i webgrafia.....	15
Annexos.....	17

AGRAÏMENTS

Per començar, vull agrair l'ajuda rebuda en aquest treball per part de la meua tutora del Treball de Final de Grau (a partir d'ací, l'anomenaré TFG) de La Universitat Jaume I, Sara Prades Plaza, la qual m'ha donat pautes i m'ha ajudat a que la meua primera idea es transforme en el meu actual TFG.

I, per últim, també vull agrair el suport i confiança rebuts per part de la mestra on vaig fer les meues pràctiques en el Col·legi Públic Jaume I de Castelló de la Plana, Sheila Simao Vale, ja que gràcies a ella he pogut dur a terme la part pràctica del meu TFG amb els seus alumnes de quatre anys.

RESUM

L'ensenyament i l'aprenentatge de la història en Educació Infantil, és un tema que ens duu a moltes opinions diferenciades, ja que dins de l'actual currículum no hi ha cap apartat que especifique si s'ha de dur a terme o no. Així doncs, hi ha autors que pensen que a eixes edats els alumnes no són capaços d'aprendre conceptes relacionats amb les ciències socials i la història, i d'altres que pensen que el problema no està en els continguts sinó en la metodologia. Aleshores, en aquest treball, ens hem basat en l'aprenentatge de la història, i més concretament la història de Castelló de la Plana, a partir d'un dels béns més volguts del patrimoni arquitectònic de la ciutat, el Castell Vell. Per tant, l'objectiu principal és la realització d'una Guia Didàctica del Castell Vell de Castelló de la Plana, per tal que els alumnes d'Infantil de totes les escoles de la ciutat puguin aprendre història a través dels costums i de les vivències dels avantpassats dels castellonencs que allí van viure; a més d'aproximar-se al coneixement físic i sensorial de l'objecte històric. Tanmateix, aquesta Guia Didàctica, s'ha posat en pràctica en una aula de quatre anys d'una escola de la ciutat.

PARAULES CLAU:

Història, Aprenentatge-Servei, Educació Infantil, Guia Didàctica, Castell Vell.

1. JUSTIFICACIÓ DE LA TEMÀTICA TRIADA

La didàctica de les ciències socials, i més concretament l'ensenyança de la història a alumnes d'infantil, és un tema que ens interessa als mestres d'Educació Infantil, ja que els alumnes poden arribar a aprendre molts conceptes relacionats amb el seu dia a dia i amb tot els que els envolta. Aleshores, pel que fa a la justificació, a l'hora d'elegir la temàtica per al TFG, volíem que estigues relacionat amb l'ensenyament i l'aprenentatge de la història i les ciències socials en l'Educació Infantil. Per tant, en un principi, i després de plantejar-nos diversos temes, la tutora i jo vam arribar a la conclusió de que aquest era el més interessant per al servei que volíem donar. Ja que pensem que és importantíssim relacionar el paper d'educació que té l'escola amb el paper d'aprenentatge social que ens proporciona la cultura arrelada a una terra, duent-nos a aprendre dels costums i de les antigues societats que allí han viscut, i proporcionant-nos les eines per a construir i formar entre tots un futur millor; i és per això que compartim pensament amb Cuenca i Martín (2009), en quant a que en l'ensenyança de la cultura pròpia de cada lloc, la història juga un paper protagonista, i a l'escola és la font de coneixement que ens dona les bases per a aprendre aquesta cultura i costums. I a més a més, segons Bardavio, Gatell, González Marcén, Jara i Solsona (2009, 104):

«L'escola és un àmbit privilegiat de producció, reproducció i creació simbòlica i material de sabers, valors i pràctiques ciutadanes; on la funció pedagògica és fonamentalment un acte de comunicació i implica, necessàriament, establir relacions significatives amb el passat, present i futur».

Per tant, aquest passat ens dona les claus per a realitzar adaptacions teòriques i metodològiques en la didàctica de l'aprenentatge de la història a l'Educació Infantil, en quant a que és la base d'on sorgeixen els futurs sabers que aprendran els alumnes i la pròpia identitat; ja que pensar en la qüestió d'identitat en el marc del patrimoni, dels símbols i ritus que normalment reproduïm, permet connectar, com hem dit abans, l'àmbit escolar amb la comunitat o poble a la qual pertanyen i de la qual provenen (Bardavio, Gatell, González Marcén, Jara i Solsona, 2009, 105).

Aleshores, una vegada hem parlat de cultura, ens centrem en aquest projecte amb el patrimoni cultural i sobretot arquitectònic, ja que els edificis patrimonials són una font per a ensenyar i aprendre història, són en conjunt una font històrica real i palpable per als alumnes, que quan és utilitzada pels docents permet l'ensenyança de continguts ben diversos, com per exemple, les tipologies arquitectòniques, els materials utilitzats en la construcció, els elements que sustenten i els que són sostinguts, la finalitat i funció de l'edifici, etc. (Lleida, 2010, 42).

Per tant, arribem a la conclusió de que el patrimoni juga un paper molt important en la nostra societat actual, ja que el trobem present en diferents àmbits, com poden ser els de caràcter cultural, social o escolar (Lleida, 2010, 41). Per això, vam decidir crear una Guia Didàctica d'un element del patrimoni de la ciutat de Castelló de la Plana tan important com és el Castell Vell, a l'antiga ubicació de l'actual ciutat, al qual els castellanencs es senten molt arrelats; perquè com diuen molt bé Bardavio, Gatell, González Marcén, Jara i Solsona (2009, 119): «Podem considerar el patrimoni

proper una part substancial de la pròpia identitat, de manera que la pèrdua d'aquesta herència comportaria un empobriment no només del sentiment de comunitat, d'identitat col·lectiva i social, sinó també del d'identitat individual». Així doncs, mostrar aquest patrimoni del qual té la sort de gaudir la ciutat als més menuts és tot un luxe, ja que van aprenent molts aspectes de la seua vida i de la vida en comunitat que abans desconeixien i poc a poc acabaran adquirint. I, a més, és una manera de despertar la curiositat dels més menuts envers de la història i dels seus avantpassats, ja que aprenen a la vegada que es diverteixen, la qual cosa els pot arribar a establir molts bons vincles amb la seua família a l'hora d'anar a visitar eixa part del patrimoni de la qual són descendents, ja que segons Bardavio, Gatell, González Marcén, Jara i Solsona (2009, 116): «El patrimoni és una part del passat que forma part del nostre present».

Així, per últim, a mode de conclusió d'aquest apartat, i amb les paraules de Bardavio, Gatell, González Marcén, Jara i Solsona (2009, 117), dir que:

«Treballar des de l'acció educativa a escoles i instituts la percepció i la interpretació del passat comú permet aprendre tant el coneixement com les emocions envers el patrimoni comú, i això esdevé un objectiu prioritari que permet augmentar tant la capacitat d'entendre aquest passat des del present –i per tant entendre el present- com l'espectre d'emocions que generen en les persones aquests béns patrimonials».

Per tant, els sentiments arrelats a una comunitat, són generats majoritàriament pels béns que els nostres avantpassats ens han proporcionat i, al llarg del temps, han perdurat com a símbols propis, els quals ens fan créixer com a poble, i més si des de menuts aprenem a respectar-los i a gaudir d'ells com cal.

Per això, a partir de la metodologia de l'Aprenentatge-Servei, he volgut crear un material, que puga donar a conèixer el Castell Vell de Castelló de la Plana als més menuts de la ciutat, per tal que comencen a respectar el seu patrimoni i a la vegada aprenguen d'on venen i quines són les seues arrels; a més, els xiquets i xiquetes de famílies d'immigrants adoptaran com seus aquests trets de la cultura castellanenca, per aconseguir la plena integració a la ciutat i a les seues costums d'una manera més fluida.

2. INTRODUCCIÓ TEÒRICA: ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Quant al nostre tema, Miralles i Rivero (2012, 81) es lamenten que l'ensenyança i l'aprenentatge de la història, o de les ciències socials en general, en Educació Infantil, siga una qüestió que al nostre país la practiquen els docents que duen a terme a les seues aules iniciatives innovadores, ja que d'altres és basen en dir que la història no constitueix una àrea ni un contingut específic dins del currículum d'Infantil.

Així doncs, sí que gaudim d'una àrea en el segon cicle d'Infantil que ens parla del coneixement de l'entorn i la cultura i, si filem més prim, l'ensenyança i l'aprenentatge de la història pot estar relacionat amb cadascuna de les àrees del nostre currículum, ja que segons Miralles i Rivero (2012, 82):

- «Contribueix a la construcció global de la pròpia identitat, aspecte relacionat amb l'àrea de Coneixement de sí mateix i autonomia personal.
- Ajuda a interpretar les petjades del passat en l'entorn i, per tant, el coneixement de l'entorn en sí mateix.
- El treball amb fonts històriques i l'elaboració de produccions pròpies de l'alumnat amb informació històrica implica el treball amb diferents formes de comunicació i de representació.»

Per tant, hem de fer un gran esforç per arribar a dur a terme aquestes tècniques a l'aula d'Infantil, ja que estem beneficiant a l'alumnat per conèixer un poc més la seua història com a persona i la història del poble o terra a la que pertany i en la que viu, perquè hi ha molts docents o teories com les de Piaget (1978) que qualifiquen de contradictòria o de primerenca l'ensenyança de la història als alumnes d'Infantil, però hi ha d'altres investigacions empíriques, que arriben a la conclusió de que els alumnes a partir dels 5 anys posseeixen una idea de la duració i un cert sentit de la història i, aleshores, aquesta temàtica pot dur-se a terme en l'etapa d'Educació Infantil si s'adeqüen o adapten les metodologies, estratègies i procediments per a la seua ensenyança i el posterior aprenentatge per part dels alumnes i, a més, es fa una adequada selecció de recursos didàctics –Calvani (1986 i 1988), Langford (1989), Downey i Levstik (1991), Cuenca i Domínguez (2000), Hernández (2000), Santisteban i Pagés (2006), Cooper (2002), Mariana i Rodríguez (2007), Cuenca (2008)-.

Aleshores, podem arribar a la mateixa conclusió a la que arriben Trepal i Comes (2002), ja que els problemes de l'aprenentatge de la història en Educació Infantil, radiquen en la selecció de continguts i en el tractament didàctic, no en la edat dels aprenents. Perquè, amb l'ajuda de metodologies adaptades als alumnes i amb els continguts i objectius específics sobre allò que volem ensenyar-los, els alumnes d'Educació Infantil poden arribar a aprendre molt sobre el coneixement de la història i, filant més prim, sobre el coneixement de la seua pròpia cultura a través del patrimoni que els envolta, com ha sigut en el cas d'aquest treball.

3. METODOLOGIA

Per tal de dissenyar i de dur a terme aquest projecte, com he dit abans, he decidit basar-me en la metodologia de l'Aprenentatge-Servei, el qual a partir d'ací anomenaré ApS. Així doncs, segons Batllé (2013, 16): «L'ApS és un mètode d'ensenyar i d'aprendre. Consisteix en aprendre a través de fer un servei a la comunitat». Ja que, hem intentat donar un servei a la comunitat i, sobretot a la

ciutat de Castelló, al crear una Guia Didàctica, per a treballar amb els més menuts el seu monument més apreciat i volgut, el Castell Vell de Castelló de la Plana. Per tant, tal i com cita Batllé (2013, 16):

«L'ApS és un instrument pedagògic, una ferramenta per a educar millor»; ja que tots i cadascun dels projectes d'ApS són projectes educatius i socials a la vegada, per això diem que són una doble ferramenta que pretén millorar l'èxit educatiu i la cohesió social de cada poble o comunitat (Batllé, 2013, 23).

Per tant, aquest és un treball que va dirigit a tots els alumnes d'infantil de totes les escoles de la ciutat de Castelló, els quals poden nodrir-se dels coneixements de la seua ciutat a partir d'aquesta Guia. Aleshores, com a exemple de la seua utilitat, presentem l'ús d'aquesta guia que han fet els nostres alumnes de l'aula d'infantil on estava realitzant el Pràcticum II, l'aula de quatre anys B del Col·legi Públic Jaume I de Castelló de la Plana. Per tant, les conclusions extretes i els resultats d'aquest treball, estan basades en els/les alumnes d'aquesta aula.

Aleshores, vam estar investigant en pàgines web, llibres i recordant històries que havíem escoltat a gent de Castelló sobre les seues festes i llegendes, per tal de poder realitzar la nostra pròpia Guia Didàctica, en la qual hem relacionat el monument del Castell Vell amb les Festes de la Magdalena i amb eixa part d'història i llegendes que formen, en el seu conjunt, la cultura de la ciutat.

Així doncs, a l'hora de plantejar-nos les activitats que allí anaven a constar i per tal de fer-los l'explicació, vam pensar en escriure'ls una xicoteta introducció del que anàvem a contar a l'aula (la posada en escena de l'aula va ser d'una manera més lúdica, ja que vam dedicar la primera sessió a explicar-ho com un conte amb l'ajuda de titelles i d'un castell fet amb cartró) (Annex 1); així, els explicàvem a través d'una petita història què és el Castell Vell de Castelló de la Plana, on està situat, quina relació té amb les Festes de la Magdalena, etc., i donàvem les bases per a que en un futur altres docents de Castelló ho pogueren utilitzar, sabent que havien d'explicar-lo als alumnes i, a més, les famílies dels alumnes també sabrien en què estan basades les activitats de la Guia que els seus fills/es han treballat a l'aula, i poden seguir treballant a casa. Aleshores, segons ens diuen Miralles i Rivero (2012, 85):

«És necessari que el paper del docent no siga transmissor de coneixements, sinó facilitador dels aprenentatges. Deu proveir a l'alumnat dels recursos per a realitzar les activitats, conèixer les característiques de cada xiquet, ser guia i model, i establir les lleres adequades de relació amb les famílies, tot això propiciant un clima afectiu».

Així doncs, cadascuna de les activitats proposades tenen com objectiu principal donar a conèixer la cultura castellonenca, a partir del Castell Vell de Castelló de la Plana, als xiquets i xiquetes d'Infantil de la ciutat. Per això, he creat activitats de diversos tipus, en les quals aprenen, per exemple, de quin material està fet el Castell Vell, qui va ser el rei Jaume I, quina relació té la romeria a la Magdalena amb la llegenda de la baixada a la Plana, com era i com és ara el Castell Vell, quin altre monument molt important per a la ciutat hi trobem al costat del Castell Vell, etc. Per tant, com que l'escola tenia programada una eixida a l'Ermida de la Magdalena (la qual vaig aprofitar per a que els/les alumnes visitaren també el Castell Vell de Castelló de la Plana), a l'hora de fer les activitats

de la Guia, vaig decidir dividir-les en tres blocs: les activitats prèvies a la visita, activitats durant la visita i activitats posteriors a la visita; per tal de així poder observar tot el que havien après i el que no amb les explicacions i activitats prèvies, durant i posteriors a la visita del monument. Ja que segons Insa (2004): «Resulta imprescindible programar adequadament l'eixida de l'aula tenint en consideració el tipus d'itinerari que es va a desenvolupar y les activitats que van a realitzar-se abans, durant i després de la mateixa».

Aleshores, a l'hora de dur-ho a terme a l'aula d'Infantil on realitzàvem el Pràcticum II, vam començar relacionant-ho amb el Projecte de la Magdalena que allí estàvem realitzant, i així poder treballar-ho a la mateixa vegada, per tal de que els alumnes relacionaren els conceptes i coneixements d'ambdós projectes, ja que tenen moltes coses en comú.

4. RESULTATS

Quant a l'activitat proposada, com abans ja havíem dit, es tracta de la realització d'una Guia Didàctica del Castell Vell de Castelló de la Plana (Annex 2) per als alumnes d'Infantil de les escoles de la ciutat de Castelló de la Plana. Així doncs, aquesta guia està formada per activitats, les quals hem dividit en tres blocs, segons si són d'abans, de durant o de després de la visita al monument:

- Activitats prèvies a la visita:
 - Activitat 1: Realització d'un dibuix de la història de la baixada a la plana (Dibuix lliure).
 - Activitat 2: Què anem a visitar? (Discriminació d'imatges).
 - Activitat 3: Pintar els dos trencaclosques amb el dibuix del Castell Vell de Castelló de la Plana i del Rei en Jaume I.
- Activitats durant la visita:

Durant la visita al castell, la mestra, anirà fent preguntes als alumnes per tal de comprovar què saben i què recorden del Castell Vell i de l'explicació i activitats dels dies anteriors a la visita. Mentre, en la Guia Didàctica, podran anar apuntant tot el que vulguen i els sembla interessant, en l'activitat destinada a això: Activitat 1: Quadern d'anotacions durant la visita (Dibuix i escriptura lliure).

Les preguntes seran les següents:

- *On està situat el Castell Vell?*
- *Quantes torres tenen les restes del Castell Vell en l'actualitat?*
- *Qui va ser el Rei que va donar el permís als habitants del Castell Vell per tal de baixar a viure a la plana i fundar la ciutat de Castelló?*
- *Què significa la paraula "Castelló"?*
- *Perquè decidiren fundar una nova ciutat a la plana?*
- *Qui vivia abans al Castell Vell?*

- *Com es diu l'ermita que hi ha al seu costat i que dona nom a les nostres festes?*
- *Que portaven els nostres avantpassats per tal de tenir controlats als xiquets durant la baixada a la plana?*
- Activitats posteriors a la visita:
 - *Activitat 1: De quin material està fet el Castell Vell? (Discriminació d'imatges).*
 - *Activitat 2: Quin altre monument podem trobar al seu costat? (Relacionat amb el projecte de la Magdalena).*
 - *Activitat 3: Dibuix del Castell Vell (Dibuix lliure).*
 - *Activitat 4: Decora el marc i pega la foto de la visita.*

Aleshores, abans de la realització de les activitats de la Guia amb els alumnes, vam fer una xicoteta introducció a mode de conte per als alumnes de l'aula amb l'ajuda d'un castell fet amb cartró que simbolitzava el Castell Vell de Castelló de la Plana i d'unes titelles que simbolitzaven, per una banda, al Rei en Jaume I, i per l'altra als personatges protagonistes de la llegenda de la baixada a la Plana. Així doncs, tal i com diuen Wood i Holden (2007): «La “narració d'històries” (oral, audiovisual, amb dramatització, amb suport gràfic, etc.) poden ajudar als xiquets a aprendre coses sobre temps, llocs i persones llunyans a la seua experiència directa». A més, com ens diuen Miralles i Rivero (2012, 85): «La inclusió de llegendes populars, relats mitològics, etc., pot ser molt útil per a que els xiquets comencen a reconèixer en les obres d'art als diferents personatges». Així doncs, aquesta història està basada en dos preguntes que fan de base de la Guia Didàctica a la vegada que formen els continguts i coneixements que han d'adquirir els alumnes al final de treballar-la, les quals són:

1. Què és Castell Vell?

El Castell Vell, és un castell que està situat al turó de la Magdalena (perquè allí els seus habitants es sentien més segurs i protegits que a la plana) i, també és l'origen i símbol de l'actual ciutat de Castelló de la Plana, a la qual dona nom, ja que Castelló significa “castell menut”.

Així doncs, és tracta d'un castell d'origen musulmà, però l'any 1233, el rei en Jaume I, el va conquerir. Per tant, des d'aleshores es van establir els avantpassats de la gent de Castelló a viure en aquell castellet, el qual seria la seua llar fins l'any 1252.

En quant a la seua estructura, és de planta irregular, ja que s'adapta a la forma del turó de la Magdalena. A més, estava format per quatre recintes, els quals tenien les seues estances característiques:

- *Primer recinte:*
 - *Torre de l'Homenatge*
 - *Torre-cub de Tramuntana*
 - *Torre del NE*
 - *Torre del SE*
 - *Torre del NO*
 - *Torre del SO*

- *Segon recinte:*
 - *Torre de Barbacana (en l'actualitat és el campanar de l'ermita de la Magdalena)*
 - *Aljub del Castell Vell (sobre el qual es va construir l'actual ermita de la Magdalena)*
 - *Muralla del O*
- *Tercer recinte:*
 - *Torre de tàpia del NO*
- *Quart recinte:*
 - *Muralles generals exteriors del castell*

Per últim, dir que en l'actualitat es conserven les restes d'algunes de les torres (tres més concretament), restes de les muralles i d'aljubs, i sobretot l'ermita de la Magdalena, construïda a partir d'una part del Castell Vell. I també dir que aquest castellet, es troba dins del cor de tots els habitants de Castelló, ja que és l'origen de la seua ciutat.

2. Quina és la relació del Castell Vell amb les Festes de la Magdalena?

Conta la llegenda, que una nit molt fosca, la gent que vivia al Castell Vell, va baixar amb gaiatos (per tal de tantejar els aiguamolls i el terra fangós de les sèquies) amb fanalets enganxats i cintes on els xiquets i xiquetes anaven lligats per no perdre'ls en la foscor, i també duïen rotllos per menjar, en el seu trasllat a la plana...

Aleshores, aquesta llegenda ens conta de manera més lúdica, com el rei en Jaume I, va donar l'any 1252 permís als habitants del Castell Vell, per baixar del turó on estava la seua llar (durant la quaresma de l'any següent) i fundar una nova ciutat en la plana, ja que allí podrien cultivar millor les terres i obtindré més aliments.

Així doncs, aquesta llegenda i història, són l'origen de les actuals Festes de la Magdalena, les quals tenen com a moment clau la Romeria de les Canyes a l'Ermita de la Magdalena, encara que en els primers anys, la peregrinació era a l'antic assentament de la ciutat, el Castell Vell.

Per tant, el gaiato, el fanalet, el rotllo i les cintes dels xiquets i xiquetes de la llegenda, són les que en l'actual festa han acabat convertint-se en la canya amb la cinta verda i el rotllo, i en la gegantesca Gaiata amb totes les seues llums.

Aleshores, si parlem del desenvolupament de l'activitat, estava programat dur-se a terme seguint el següent calendari, on durant tres setmanes els alumnes van treballar la Guia i van visitar el Castell Vell de Castelló de la Plana, per tal de poder observar en temps real tot el que estaven estudiant a classe, ja que segons Wood i Holden (2007): «La visita a museus i restes patrimonials resulta especialment útil per a l'ensenyança de la història perquè permet el contacte directe amb els objectes del passat»; la qual cosa, resulta útil si es planifica adequadament, som per exemple, si incloem activitats d'indagació i de descobriment sobre el terreny que anem a visitar (Miralles i Rivero, 2012, 85).

Per tant, en quant a la temporalització programada es tracta de la següent:

- Setmana del 23-27 de Febrer:

- Explicació i posada en escena de la història amb les titelles i el castell de cartró.
- Activitats prèvies a la visita: Activitat 1.
- Setmana del 2 al 6 de Març: (dia 5: eixida al Castell Vell)
 - Activitats prèvies a la visita: Activitat 2 i Activitat 3.
 - Activitats durant la visita: Activitat 1.
- Setmana del 16 al 20 de Març:
 - Recordatori de la visita i de l'explicació del primer dia amb preguntes.
 - Activitats posteriors a la visita: Activitat 1, Activitat 2, Activitat 3 i Activitat 4.

Així doncs, vam seguir la programació que ens havíem marcat en un principi, treballant-ho a la mateixa vegada que el Projecte de les Festes de la Magdalena, però hem de dir en la nostra contra, que durant la visita al Castell Vell de Castelló de la Plana, sols vam poder dur a terme les preguntes sobre tot el que havien après fins al moment de les activitats prèvies i de l'explicació; però, no va ser possible pel temps que durava l'eixida dur a terme l'activitat del quadern d'anotacions, la qual els alumnes van realitzar per la vesprada en l'aula.

Per últim, pel que fa als materials utilitzats durant tota la realització de l'activitat, com ja havíem comentat abans, es tracta dels següents:

- Castell de cartró.
- Titelles personatges.
- Guies Didàctiques dels alumnes.
- Llapis, colors de fusta, retoladors, guix, goma d'esborrar, etc.
- Imatge de grup en l'eixida.

5. CONCLUSIONS

Pel que fa als resultats extrets en la realització de l'activitat en l'aula, han superat les nostres expectatives. Tanmateix, les conclusions i resultats els hem extrets a través de l'observació sistemàtica del procés d'aprenentatge que han tingut els/les alumnes durant el període on han estat estudiant la Guia Didàctica del Castell Vell de Castelló de la Plana. Per tant, podem dir que ha sigut una activitat que, des del primer moment, els alumnes han rebut amb els braços oberts, perquè els cridava molt l'atenció, ja que la posada en escena que va tenir l'explicació de la història el primer dia, els va suscitar la curiositat per aprendre i saber més sobre el Castell Vell, el Rei Jaume I, i sobre la història de la ciutat de Castelló; perquè segons Miralles i Rivero (2012, 85): «La imaginació és una bona ferramenta d'aprenentatge i d'ací surt la possibilitat d'introduir la història, en forma de narracions, des de l'Educació Infantil».

Així doncs, els alumnes han sigut participants en l'activitat des del seu començament, ja que es va convertir en una dramatització bidireccional, perquè els alumnes contestaven als personatges i interaccionaven amb ells. Per tant, Feliu i Hernández (2011), ens parlen de que: «La participació en aquestes dramatitzacions no sols suposa un joc per a l'alumnat d'Infantil, sinó que, en general,

resulta una de les formes més útils de crear empatia amb les persones de temps passats, aspecte al que cada vegada se li dóna més importància en l'ensenyança de la història».

D'aquesta manera, durant el desenvolupament de la Guia didàctica del Castell Vell de Castelló de la Plana a l'aula, els alumnes han participat obertament, i han posat molt d'esforç en plasmar tot el que anaven aprenent amb les explicacions i recordatoris que fèiem tots els dies i, també, a l'hora de realitzar les activitats (Annex 3). Per tant, i segons ens diuen Miralles i Rivero (2012, 86):

«Si l'alumnat no és receptor passiu de la informació històrica, sinó que se li exigeix que a partir d'una informació donada participe en la creació de recursos o objectes relacionats amb ella, el grau d'implicació serà major i es produirà una reflexió sobre els continguts tractats que portarà a una interiorització dels mateixos més efectiva».

Així doncs, en el seu conjunt, les accions proporcionades pel docent i la feina desenvolupada per l'alumnat, fa que obtinguem un èxit assegurat, tal i com ha ocorregut durant la realització d'aquesta Guia, ja que ens trobaven en un clima molt favorable dins i fora de l'aula; que amb l'ajuda de la visita a les restes del Castell Vell de Castelló de la Plana per tal de veure l'objecte real que estaven estudiant, ha acabat afavorint l'ensenyança i l'aprenentatge de la història de la seua ciutat, entre els alumnes d'Infantil que l'han treballada.

A més a més, quan vam anar a visitar les restes patrimonials del Castell Vell, vam dur a terme les preguntes que ens havíem plantejat com a suport a "l'Activitat 1", les quals realitzaria durant la visita (es troben en l'apartat 3 del treball) . Aleshores, quan vam arribar davant del Castell Vell de Castelló de la Plana (la part que està al costat de la Magdalena), vam seure als alumnes de l'aula (on havia dut a terme la meua Guia Didàctica, quatre anys B) i als alumnes de l'aula paral·lela (quatre anys A) al terra, per tal de començar la ronda de preguntes, on ells/es havien de respondre'ns. Pel que fa a les respostes, va ser tota una sorpresa, ja que els meus alumnes van saber respondre a totes i cadascuna de les preguntes, i inclús van recordar conceptes que havíem explicat a l'aula dies anteriors i no havíem preguntat en eixe moment; en canvi, els alumnes de l'altra aula no van saber respondre a quasi ninguna pregunta, llevat d'algun alumne/a més espavilat que sí que sabia alguna cosa del Castell Vell. Així doncs, a partir d'eixe moment ens vam adonar que tot l'esforç i la feina que portava darrere aquesta Guia Didàctica del Castell Vell va valdre la pena; ja que hem pogut observar i hem pogut extraure conclusions i resultats tan favorables com els que hem extret en aquesta activitat. Ja que, quan decidim anar a visitar el que estem estudiant amb els alumnes, és fonamental intentar ensenyar-los a deduir informació dels monuments i objectes històrics que observen i palpen en cada moment (Miralles i Rivero, 2009, 85). Per això, segons Cuenca (2011), com podem veure a l'obra de Miralles i Rivero (2009, 85-86):

«La visita no deu ser solament lúdica, encara que també, sinó que deuen plantejar-se activitats de:

- Aproximació al coneixement físic i sensorial de l'objecte (forma, color, textura, materials, etc.).

- Descobriment de la seua funció pràctica (com es va concebre, finalitat i significat, etc.).
- Descobriment de quin seria el seu entorn (ambientació i context en el que es produeixen).
- Relació de l'objecte amb els seus anàlegs (dimensió cronològica) mitjançant la comparació.
- Aventurar el significat estètic, simbòlic, iconogràfic, etc.».

Però en el nostre cas, part d'aquestes activitats les hem treballades a l'aula amb les activitats proposades en la Guia Didàctica, ja que és molt més complicat dur-les a terme en el lloc real amb alumnes d'Educació Infantil, a banda de que el temps del que disposàvem en l'eixida era reduït.

D'altra banda, hem de matisar que setmanes després d'acabar la meua Guia Didàctica, molts dels alumnes de la nostra aula encara recordaven quasi tot el que havia explicat, i inclús ens ho demostraven a l'hora de realitzar altres activitats que no tenien res a veure amb la Guia, com per exemple: dibuixar l'Ermita de la Magdalena o el Castell Vell de Castelló de la Plana com al dibuix de regal per al llibret d'aniversari d'un company/a (Annex 4); construir en el Taller de Matemàtiques amb furgadents i cigrons un castell amb les tres torres, que per a ell/a és el Castell Vell; contar que han anat allí de visita amb els seus pares i els han explicat tot el que sabien; etc.

Així doncs, i com a conclusió d'aquest apartat, ens hem basat en les paraules de Bardavio, Gatell, González Marcén, Jara i Solsona (2009, 116-117), per tal de dir que: «Podem entendre el patrimoni com la visualització de la història. Aquest patrimoni recull les empremtes de l'acció humana en un territori i depèn directament de nosaltres per la seua supervivència i conservació» (...) Per això, «El valor emotiu dels elements patrimonials dependrà tant del seu context sociocultural com de les circumstàncies de recepció d'aquests béns, entre elles, de manera prioritària, l'educació».

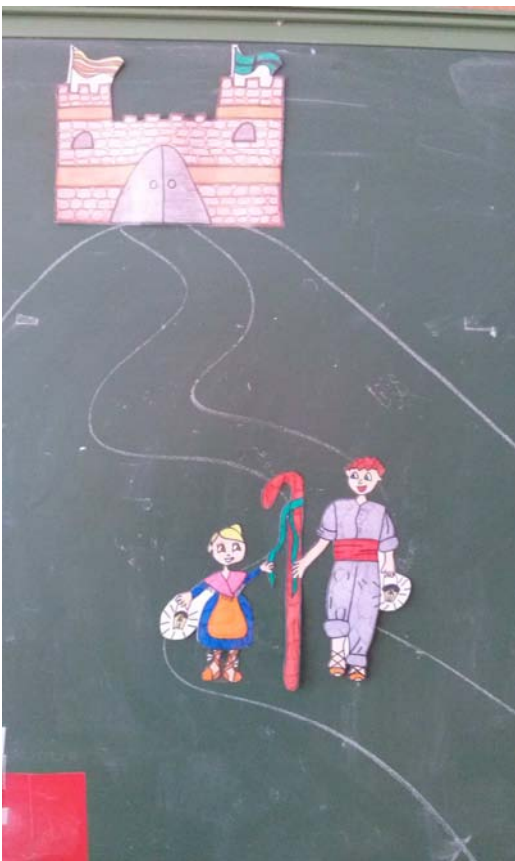
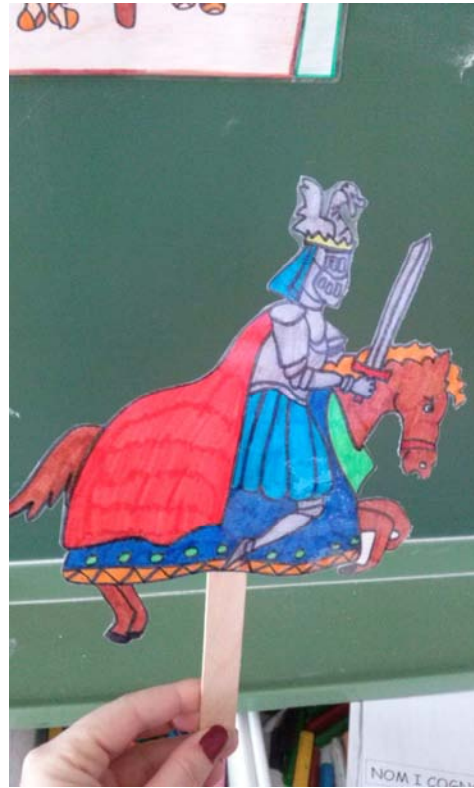
6. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- Bardavio, A., Gatell, C., González Marcén, P., Jara, M.A., Solsona, R. (2009). Teoria i pràctica de l'adopció escolar de monuments. L'experiència de la Universitat Autònoma de Barcelona i el Camp d'Aprenentatge de la Noguera. *Treballs d'Arqueologia*, 15, 103-121.
- Batlle, R. (2013). *El Aprendizaje-Servicio en España: el contagio de una revolución pedagógica necesaria*. Madrid: PPC, Colección Educar.
- Calvani, A. (1986). *L'insegnamento della storia nella scuola elementare*. Firenze: La Nuova Italia.
- Calvani, A. (1988). *Il bambino, il tempo, la storia*. Firenze: La Nuova Italia.
- Cooper, H. (2002). *Didáctica de la historia en la educación infantil y primaria*. Madrid: Morata.
- Cuenca, J. M. (2008). La enseñanza y el aprendizaje de las ciencias sociales en Educación Infantil. En R. M. Ávila, M. A. Cruz y M. C. Díez (eds.), *Didáctica de las Ciencias Sociales, currículo escolar y formación del profesorado*, 289-312. Jaén: Universidad de Jaén.
- Cuenca, J. M. (2011). Concepciones del alumnado en Educación Infantil para la comprensión del medio sociocultural. Papel de las experiencias y el aprendizaje lúdico. En P. Rivero (coord.), *Didáctica de las Ciencias Sociales para Educación Infantil*, 49-63. Zaragoza: Mira editores.
- Cuenca, J. M^a y Domínguez, C. (2000). Un planteamiento socio-histórico para educación infantil. El patrimonio como fuente para el trabajo de contenidos temporales. *Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e historia*, 23, 113-123.
- Cuenca, J.M. y Martín, M.J. (2009). La ciudad actual a través de la ciudad histórica: una experiencia didáctica. *Cuadernos de Pedagogía*, 394, 67-69.
- Downey, M. T. y Levstik, L. (1991). Teaching and Learning History. En J.P. Shaver (Ed.), *Handbook of Research on Social Studies Teaching and Learning*, 400-410. New York: Macmillan Publishing Company.
- Feliu, M. y Hernández, F. X. (2011). *12 ideas clave. Enseñar y aprender historia*. Barcelona: Graó.

- Hernández, F. X. (2000). Conocimiento del medio social y cultural. Problemas y perspectivas, en P. Benejam *et al.* *Las ciencias sociales: concepciones y procedimientos*, 39-46. Barcelona: Graó.
- Langford, P. (1989). *El desarrollo del pensamiento conceptual en la escuela primaria*. Barcelona: Paidós-MEC.
- Lleida, M. (2010). El patrimonio arquitectónico, una fuente para la enseñanza de la historia y las ciencias sociales. *Enseñanza de las ciencias sociales*, 9, 41-50.
- Mariana, F. J. y Rodríguez, Mª M. (2007). Didáctica de la historia en educación infantil. Estrategias para trabajar los periodos históricos en educación infantil. *Kikiriki. Cooperación educativa*, 82, 107-110.
- Miralles Martínez, P. y Rivero Gracia, P. (2012). Propuestas de innovación para la enseñanza de la historia en Educación Infantil. *REIFOP*, 15 (1), 81-90. Recuperat de <http://www.aufop.com> (11/2/2015)
- Piaget, J. (1978). *El desarrollo de la noción de tiempo en el niño*. México: FCE.
- Trepat, C. A. y Comes, P. (2002). *El tiempo y el espacio en la didáctica de las ciencias sociales*. Barcelona: Graó.
- Wood, L. i Holden, C. (2007). *Ensenyar Història als més petits*. Manresa: Zenobita edicions.

ANNEXOS

Annex 1.

GUIA DIDÀCTICA DEL CASTELL VELL (EDUCACIÓ INFANTIL)

NOM I COGNOMS: _____

NOM DE L'ESCOLA: _____

CURS I AULA: _____

QUÈ ÉS EL CASTELL VELL?

EL CASTELL VELL, ÉS UN CASTELL QUE ESTÀ SITUAT AL TURÓ DE LA MAGDALENA (PERQUÈ ALLÍ ELS SEUS HABITANTS ES SENTIEN MÉS SEGURS I PROTEGITS QUE A LA PLANA, EN LA QUE HI HAVIEN MOLTS PERILLS) I, TAMBÉ ÉS L'ORIGEN I SÍMBOL DE L'ACTUAL CIUTAT DE CASTELLÓ DE LA PLANA, A LA QUAL DÓNÀ NOM, JA QUE CASTELLÓ SIGNIFICA "CASTELL MENUT".

AINXÍ DONCS, ÉS TRACTA D'UN CASTELL D'ORIGEN MUSULMÀ, PERÒ L'ANY 1233, EL REI EN JAUME I, EL VA CONQUERIR. PER TANT, DES D'ALESHORES ES VAN ESTABLIR ELS AVANTPASSATS DE LA GENT DE CASTELLÓ A VIURE EN AQUELL CASTELLET, EL QUAL SERIA LA SEUA LLAR FINS L'ANY 1252.

EN QUANT A LA SEUA ESTRUCTURA, ÉS DE PLANTA IRREGULAR, JA QUE S'ADAPTA A LA FORMA DEL TURÓ DE LA MAGDALENA. A MÉS, ESTAVA FORMAT PER QUATRE RECINTES, ELS QUAIS TENIEN LES SEUES ESTANCES CARACTERÍSTIQUES:

- **PRIMER RECINTE:**
 - TORRE DE L'HOMENATGE
 - TORRE-CUB DE TRAMUNTANA
 - TORRE DEL NORD-EST
 - TORRE DEL SUD-EST
 - TORRE DEL NORD-OEST
 - TORRE DEL SUD-OEST
- **SEGON RECINTE:**
 - TORRE DE BARBACANA (EN L'ACTUALITAT ÉS EL CAMPANAR DE L'ERMITA DE LA MAGDALENA)
 - ALJUB DEL CASTELL VELL (SOBRE EL QUAL ES VA CONSTRUIR L'ACTUAL ERMITA DE LA MAGDALENA)
 - MURALLA DEL OEST
- **TERCER RECINTE:**
 - TORRE DE TÀPIA DEL NORD-OEST
- **QUART RECINTE:**
 - MURALLES GENERALS EXTERIORS DEL CASTELL

PER ÚLTIM, DIR QUE EN L'ACTUALITAT ES CONSERVEN LES RESTES D'ALGUNES DE LES TORRES (TRES MÉS CONCRETAMENT), RESTES DE LES MURALLES I D'ALJUBS, I SOBRETOT L'ERMITA DE LA MAGDALENA, CONSTRUÏDA A PARTIR D'UNA PART DEL CASTELL VELL. I TAMBÉ, DIR QUE AQUEST CASTELLET, ES TROBA DINS DEL COR DE TOTS ELS HABITANTS DE CASTELLÓ, JA QUE ÉS L'ORIGEN DE LA SEUA CIUTAT.

QUINA ÉS LA RELACIÓ DEL CASTELL VELL AMB LES FESTES DE LA MAGDALENA?

CONTA LA LLEGENDA, QUE UNA NIT MOLT FOSCA, LA GENT QUE VIVIA AL CASTELL VELL, VA BAIXAR AMB GAIATOS (PER TAL DE TANTEJAR ELS AIGUAMOLLS I EL TERRA FANGÓS DE LES SÈQUIES) AMB FANALETES ENGANXATS I CINTES ON ELS XIQUETS I XIQUETES ANAVEN LLIGATS PER NO PERDRE'LS EN LA FOSCOR, I TAMBÉ DUÏEN ROTLLOS PER MENJAR, EN EL SEU TRASLLAT A LA PLANA...

ALESHORES, AQUESTA LLEGENDA ENS CONTA DE MANERA MÉS LÚDICA, LA HISTÒRIA DE COM EL REI EN JAUME I, VA DONAR L'ANY 1252 PERMÍS ALS HABITANTS DEL CASTELL VELL, PER BAIXAR DEL TURÓ ON ESTAVA LA SEUA LLAR (DURANT LA QUARESMA DE L'ANY SEGÜENT) I FUNDAR UNA NOVA CIUTAT EN LA PLANA, JA QUE ALLÍ PODRIEN CULTIVAR MILLOR LES TERRES I OBTINDRE MÉS ALIMENTS.

AINXÍ DONCS, AQUESTA LLEGENDA I HISTÒRIA, SÓN L'ORIGEN DE LES ACTUALS FESTES DE LA MAGDALENA, LES QUAIS TENEN COM A MOMENT CLAU LA ROMERIA DE LES CANYES A L'ERMITA DE LA MAGDALENA, EN CARA QUE EN ELS PRIMERS ANYS, LA PEREGRINACIÓ ERA A L'ANTIC ASSENTAMENT DE LA CIUTAT, EL CASTELL VELL.

PER TANT, EL GAIATO, EL FANALET, EL ROTLLO I LES CINTES DEIS XIQUETS I XIQUETES DE LA LLEGENDA, SÓN LES QUE EN L'ACTUAL FESTA HAN ACABAT CONVERTINT-SE EN LA CANYA AMB LA CINTA VERDA I EL ROTLLO, I EN LA GEGANTESCA GAIATA AMB TOTES LES SEUES LLUMS.

ACTIVITATS PRÈVIES A LA VISITA:

1. FES UN DIBUIX DEL QUE MÉS T'HA AGRADAT DE LA HISTÒRIA DE LA BAIXADA A LA PLANA:

2. QUÈ ANEM A VISITAR?

ZOOLÒGIC

CASTELL VELL

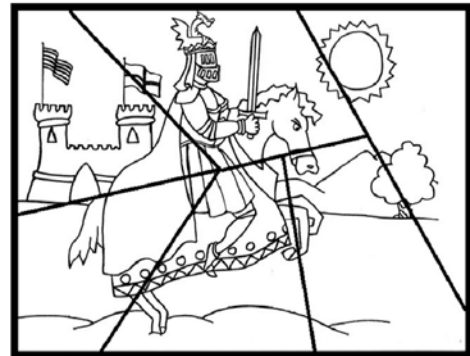
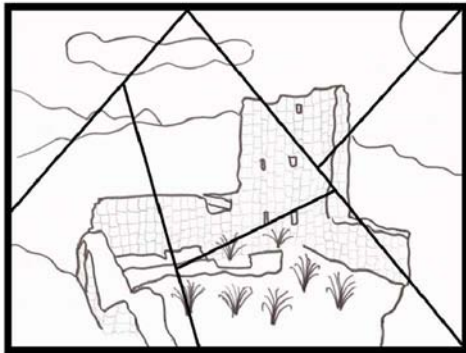

MUSEU

PARC D'ATRACCIONS

3. PINTA I RETALLA ELS TRENCA-CLOSQUES DEL CASTELL VELL I DEL REI EN JAUME I :

ACTIVITATS DURANT LA VISITA:

1. QUADERN D'ANOTACIONS DURANT LA VISITA:

ACTIVITATS POSTERIORES A LA VISITA:

1. DE QUIN MATERIAL ESTÀ CONSTRUÏT EL CASTELL VELL? EN CERCLA EL CORRESPONENT.

VIDRE

FUSTA

PEDRA

2. QUIN ALTRE MONUMENT TROBEM AL COSTAT DEL CASTELL VELL?

3. FES UN DIBUIX DEL CASTELL VELL:

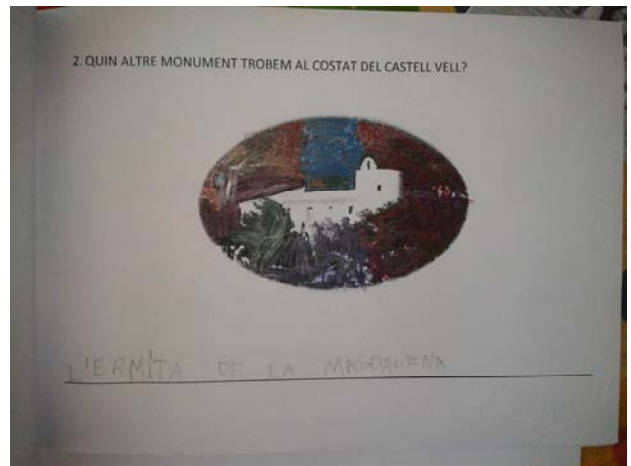
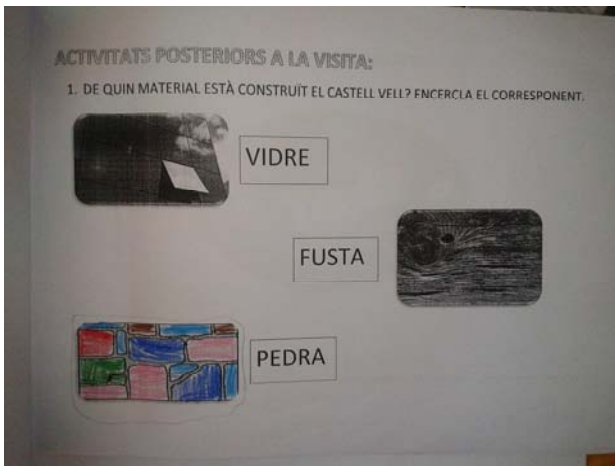
4. DECORA EL MARC I PEGA LA FOTOGRAFIA DE LA VISITA AL CASTELL.

VISITA AL CASTELL VELL

Annex 3.

Annex 4.

